

židovske povijesti u jednom od židovskih centara u Kaliforniji. Treba napomenuti da su svi članci, a posebno onaj Barbare Myerhoff, snažno teorijski intonirani.

Četvrta grupa radova također je posvećena masovnim skupovima, izuzev političke. U pristupu, a djelomično i u tematici, neke zamjetljive razlike između ove i gornje grupe radova nema. Ovdje nalazimo priloge: Max Gluckman i Mary Gluckman: **O drami, igrama i atletskim natjecanjima**, Roberto da Matta: **Stega i raspuštenost: preliminarna studija o dva brazilska nacionalna rituala**, Frank E. Manning: **Finalna utakmica i karneval: sekularni obredi revitalizacije u bivšim kolonijalnim, turističko-orijentiranim društvima**. Članak profesora Gluckmana posljednje je što je taj veliki britanski antropolog ostavio struci. Njegova smrt nedugo nakon kongresa, koji je on sam inicirao, bila je povodom dojmljivo iskrenom i toplom urednikovu komentaru.

Opći sud o posljednje dvije grupe radova koje su, uz teorijski blok, za nas najzanimljivije morao bi konstatirati da na metodološkom planu ne pružaju nikakve inovacije, ali zato na teorijsko-interpretativnom planu predstavljaju nedvojbeno proširenje antropološkog horizonta. Treba vjerovati da će pojava ove knjige uskoro provocirati i veći broj radova iz tematike sekularnih rituala. Također, čini se da su dublje konsekvencije na opću teoriju rituala i teoriju religije neminovne. S obzirom na to da su se neki pokušaji u gornjem smjeru već javili i u našoj etnologiji, možda je upravo tematika sekularnih rituala šansa da bar jednom uhvatimo ravnopravan korak sa zbivajima u svjetskoj antropologiji.

Milivoj Vodopija

V. K. Sokolova, Vesenne — letnie kalendarske obrjady russkih, ukraincev i belorusov, XIX — načalo XX v., Akademija nauk SSSR, Izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1979, 288 str.

Monografija je posvećena proljetnim i ljetnim tradicijskim kalendarskim narodnim običajima (a ne crkvenim blagdanima) u Rusiji, Ukrajini i Bjelorusiji. Običaji i uz njih vezana poezija, koji su u svojoj osnovi prastari oblik narodnog stvaralaštva, odavno su privlačili etnografe, povjesničare, folkloriste i pisce. Ipak nije sve rečeno i objašnjeno. U ovoj knjizi autorica se ograničila na običaje koji kalendarski idu u doba proljeća i ljeta, i to na one najraširenije, koje su zemljoradnički narodi odavna imali u svom kalendaru.

U **Uvodu** je riječ o zadaćama monografije, o posebnosti običajnih pjesama, o onom što je poznato i što se na osnovi postojećeg u životu može zaključiti te o autorima i djelima koji pišu o običajima.

Prvo poglavlje **Odlazak zime i susret s proljećem** ima dva dijela. U prvom se obrađuje svečanost »maslenice« (poklade, karneval), u drugom susret s proljećem, što se u raznim sredinama slavi u različite dane, najčešće 9. ožujka. Ti su običaji vezani uz početak poljskih radova, odnosno izgon stoke u polje. Ime »maslenica« izgleda da potječe otuda što se hrana priprema najviše na ulju. Drugi se zove još i »žarovanka« (ševa). Uz taj običaj pravio se od tijesta lik ptice. Poznato je i kao »dan piroga« jer su se pečeni pirogi davali stoci prije prvog izlaska na pašu. Uz spominjanje mnogih pojedinosti autorica ukazuje i na različitosti, na mitološke i magijske elemente, koji su dio tih običaja.

U drugom poglavlju **Priprema poljskih proljetnih radova** riječ je o običajima koji prate početak radova. Svrstani su u šest dijelova: **agrarni običaji** (idu uz »veliki post«); **Uskrs** (blagoslov jela, pisanice, ktrljanje jaja, ljuljanje i dr.); **grupni**

obilasci (pozdravljanje domaćinâ — ide uz prvu uskrсну večer); **pozdrav mladosti** (ide u ciklus seljačkih magijskih obreda i nije mnogo rasprostranjen); **Prvi svibnja** (stari slavenski i evropski praznik, a svjetski po svom karakteru — od konca 19. st. praznik radnih ljudi) i običaji uz **prvu sjetvu jarog žita** (za dobar budući urod — najbolje se sačuvao kod Bjelorusa). Svi su ti običaji bogati raznim postupcima i elementima magije.

Treće poglavlje **Prvi izgon blaga — Đurdevdan** daje nam sliku običaja u Rusiji (a i kod drugih slavenskih naroda) još od davnih vremena. Autorica navodi da je to općeslavenski blagdan koji donosi toplo ljeto, rosu i vodu. Za njim dolazi Nikola kojeg slave slavenski i mnogi evropski narodi, a donosi travu.

Četvrto poglavlje **Kraj proljeća — početak ljeta** ima tri dijela: **Uznesenje** (Spasovo) s funkcijom da ozimi usjevi brže i bolje rastu (starije je od crkvenog); **Trojica** (Duhovi) ili praznik zeleni (ukrašavaju se zelenilom domovi, crkve, ulice, prave se vijenci, hoda s ukrašenom brezom, koja se na kraju potapa, bacaju se vijenci u vodu i dr.); **ispraćaj rusalki**, također je stari praznik s glazbom, pjesmom, plesom, vojnim i kazališnim igrama.

U petom poglavlju govori se o običajima uz ljetni solsticij (prikazuju se dva praznika: Ivanje i Petrovo). S njima završava ljetni ciklus.

U **Zaključku** se uz ostalo kaže da usporedba proljetnih i ljetnih kalendarskih običaja kod Rusa, Ukrajinaca i Bjelorusa pokazuje da je drevna osnova kod njih bila zajednička, ali se nije sačuvala u jednakom stupnju. S vremenom, živeći i razvijajući se u raznim socijalno-ekonomskim i životnim uvjetima, ti su se običaji umnogome mijenjali ili transformirali, odnosno popunjavali novim raznovrsnim elementima, često i neobrednim po stanku.

Običaji o kojima se govori u ovoj monografiji živjeli su i žive i

kod nas, pa ovaj rad može mnogo koristiti onima koji proučavaju folklorne, običajne, obredne i druge veze među narodima, posebno slavenskim. Uz poglavlja nalazi se tridesetak stranica raznih korisnih podataka, a na kraju literatura (preko 200 jedinica). Postoje i 33 ilustracije.

Ante Nazor

Geschichte in Liedern (1815—1979), Programmheft: Oeffentliche Abendveranstaltung beim 22. Deutschen Volkskundekongress '79, Kiel, 19. Juni 1979, 104 str.

Među prikazima znanstvenih publikacija nije uobičajeno pisati o knjižici koja je u stvari koncertni program. Pa ipak, na ovu se valja osvrnuti jer znatno nadmašuje dosege koncertnoga programa. Knjižica je zapravo rezultat znanstvenog istraživanja, a priređena je, kao i sam koncert, u povodu 22. njemačkog etnološkog kongresa. Taj je kongres bio i svojevrsan kulturni događaj jer se održavao u Kielu u toku uobičajene godišnje gradske manifestacije »Kielski tjedan«. Priređivači kongresa uključili su se u gradsku manifestaciju. Oni su organizirali različite priredbe etnološkoga karaktera koje su postale sastavnim dijelom pučke svečanosti »Kielskoga tjedna«. Tako je, na primjer, u tridesetak elitnih izloga pojedinih trgovačkih radnji i robnih kuća priređena specifična etnološka i folkloristička izložba (s dokumentarnim katalogom). A **Deutsches Volksliedarchiv** iz Freiburga priredio je koncert pod gornjim naslovom i ovu knjižicu. Priređivači koncerta su izabrali 22 pjesme koje su u posljednjih 150 godina »pratile« njemačku povijest. Pjesmama su prišli sa stajališta vrlo široke palete ljudskoga pjevačkog repertoara. Uključili su, dakle, i tzv. ulične popijevke, kuplete, šansone i šlagere da bi se »na taj način širok spektar mogućnosti posredovanja značenjâ i sadržajâ dokumentirao putem prometnog sredstva koje se zove 'popijevka'...«